

Миранда Бело, Раки Бело (*България, Велико Търново*)

**НЯКОИ ПО-ВАЖНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА
АЛБАНСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА
(Какви имена използват албанците)**

Един от основните дялове на албанската ономастична наука е антропонимията. Първите сведения, свързани с албанската антропонимия, водят началото от втората половина на XVIII век, когато немският учен историк Й. Тунман (Johann Thunmann) правил опит чрез антропонимите и топонимите да отгатне произхода на албанците и на техния език¹. Един век след него (през втората половина на XIX век) албанският фолклорист Т. Митко (Thimi Mitko) посветил отделна глава в свое изследване на албанската антропонимия, свързана с мюсюлманската и християнската традиция, очертавайки по този начин пътя на антропонимните изследвания пред албанските учени².

Много са авторите, които след Тунман (Johann Thunmann) и Митко (Thimi Mitko) са работили и продължават да работят в областта на албанската антропонимия, издавайки ред изследвания и речници, които представят ясна картина на именната система на албанците³. От тази обширна област ние ще разгледаме само един проблем – разнообразието от лични имена, които са използвали и продължават да използват албанците. За да вникнем в причините и да добием по-ясна представа от разнообразието в системата на личните имена на албанците, трябва да вземем под внимание съществуването на различни цивилизации – западни и източни, които са влияли върху албанската култура. Балканите от стари времена са били на кръстопът на различни култури и цивилизации, идващи от изток и запад, които си правят „среща“ в страната на албанците. Този народ със своя език и култура живее заедно и

има съседски отношения и непрекъснати контакти със старите гърци, латинците, славяните (българи и сърби), турците, както и с другите по-близки и по-далечни народи и култури, както от Запада така и от Изтока, в резултат на което се получават интересни за науката посоки на развой в различни области от живота, мирогледа и културата на албанците. Затова много учени, които се занимават с изследването на албанците, имат предвид тези обстоятелства. Не случайно и най-великият албански езиковед Екерем Чабей пише изключителната книга „Албания между Изтока и Запада“⁴, посвещавайки я точно на тези контакти, които са оставили следи в много области, формирайки характера на албанския народ и неговата култура. Една от тези области, където си личат ясно следите от влиянието и от Запад, и от Изток, и продължава да се влияе от различни фактори и в по-ново време, е и тази на личните имена. По този повод езиковедът Шкуртай пише: „... Казано с други думи, каквато е била и продължава да е Албания като страна и нация – между Запада и Изтока, такива са и личните имена на албанците (като част от националния ни език и култура) – те са били винаги между три „магнетични“ сили, съответно западни и източни – православие, католицизъм и мохамеданство...“⁵.

Поради тези причини общият фонд на личните имена на албанците, представен в различни речници и изследвания, съдържащи албански лични имена от стари времена до наши дни, е доста разнообразен. По произход личните имена на албанците са две основни групи: 1) *лични имена от домашен произход* и 2) *лични имена от чужд произход*.

1. Лични имена от домашен произход. Към тази група имена се причисляват личните имена от илирийски⁶ и албански произход.

Интерес към личните имена от домашен произход (илирийски и албански), към тяхната употреба и налагане в Албания, е имало винаги, през всички исторически епохи. Този интерес се проявява още преди създаването на албанската държава (28 ноември 1912 г.). Още в първите литературни творби, а и по-късно, за своите герои албанските автори използват имена, които да носят в себе си албанска закваска, та после да служат и като модел за употреба

сред албанците. Някои от имената на литературните герои стават много популярни: *Arbër* (м), *Arbana* (ж), *Alban* (м), *Albana* (ж) (все имена, свързани с етнонима на този народ в различни периоди), *Gjergj* (името на албанския национален герой Скендербег), *Zoga* (< *zogë* ‘млада пчела’, популярно в С. Албания), *Erma* (< *erë* ‘вятър’ и < *mal* ‘планина’), *Cuca* (< *cucë* ‘момиче’) *Besari* (< *besë* ‘дадена дума’ – нещо свещено за албанците), *Ujkan* (< *ujk* ‘вълк’), *Rina* (< *rinë* ‘младеж’) и др.⁷ След създаването на албанската държава и особено след шейсетте години на миналия век в избора на лично име се замесва и държавата. Точно през тези години в общините е имало и списъци с албански имена, от които родителите трябвало да избират имена за децата си⁸.

1.1. Имена от илирийски произход

Тези имена са много популярни и разпространени сред албанците, но списъкът им не е много дълъг. Причината е, че няма писмено наследство от този език. Днес науката разполага само с някои надписи на илирийски, от които албанските езиковеди са селектирали някои имена, които се опитват да тълкуват чрез съвременния албански език. Такива са днешните лични имена от илирийски произход, като: *Bardhyl*, *Bardhyll*, *Bardyl*, *Bardhul* (за мъже) и *Bardhyle*, *Bardhylla*, *Bardyla*, *Bardhule* (за жени) от *Bardhus*, *Bardyllis* (старогръцки: *Βάρδυλις*, *Βάρδυλλις*) – името на илирийския цар на областта Дардания, което свързват с албанската основа *bardël* (*i*, *e*) ‘бял’ и *yll* ‘звезда’, т. е. като *yll i bardhë* ‘червена звезда’; *Dash* (м) и *Dasha* (ж) от илирийското *Dassius*, свързано с албанското *dash* ‘коч’; *Dardan* (м) и *Dardana* (ж) от *Dardanus*, свързано с албанското *dardhë* ‘круша’⁹. Много популярни сред албанците към шейсетте години на миналия век стават илирийските имена. Голяма заслуга за това имат археологическите разкопки, които разкриват много нови илирийски селища, а също така и публикуването на списъци с такива имена, които подкрепят и държавната политика в областта на албанската антропонимия¹⁰. Много албански деца се кръщават с имена на владетели, стари градове и реки от илирийски произход, като: *Ilir*, *Agron*, *Pirro*, *Taulant*, *Briken*, *Artan*, *Neritan*, *Genci*, *Genti*, *Altin*, *Olsi*, *Shkumbin*, *Drin*, *Orest*, *Orges*,

Redon, Taulant и др. мъжки имена и *Anila, Ilirjana, Teuta, Brikena, Enkelejda, Etleva, Nora, Orgesa, Redona, Rudina* и др. женски имена¹¹.

С избора на тези лични имена албанците искат да подчертаят приемственост и връзка с илирите като техни предшественици¹².

1.2. Имена от албански произход

В тази подгрупа ще бъдат разгледани имената, които имат за основа думи от албанския език – от живата (животни и растения) и неживата природа, от албанската топонимия и от различни други мотивиращи основи, идващи от общата лексика на албанския език.

Лични имена от имена на животни, растения и от неживата природа: *Dash* (<dash ‘овен’), *Gjel* (<gjel ‘петел’), *Ujk/Uka/Ujkan* (<ujk ‘вълк’), *Sokol* (<sokol ‘сокол’), *Skifter* (<skifter ‘ястреб’), *Zog* (<zog ‘птица’), *Pëllumb/Pllum* (<pëllumb/pllum ‘гълъб’), *Petrit* (<petrit ‘сокол’), *Luan* (<luan ‘лъв’), *Lumi* (<lumë ‘река’), *Ylli* (<yll ‘звезда’), *Yjri* (<yje ‘звезди’ и (i, e) ri ‘мади’), *Ylber* (<ylber ‘дъга’), *Gur* (<gur ‘камък’), *Burim* (<burim ‘извор’), характерни за мъже, и *Pulë* (<pulë ‘пиле’), *Rosë* (<rosë ‘патица’), *Dasha* (от м. форма *Dash*), *Dallëndyshe* (<dallëndyshe ‘лястовичка’), *Gonxhe* (<gonxhe ‘цветна пъпка’ – това е било истинското име на майка Тереза – *Gonxhe Vojaxhiu*), *Borika* (<borikë ‘бор’), *Burbuqe* (<burbuqë ‘цветна пъпка’), *Lule* (<lule ‘цвете’), *Lume* (<lumë ‘река’), *Manushaqe* (<manushaqe ‘теменужка’), *Pëllumbeshë* (<pëllumb ‘гълъб’), *Shegë* (<shegë ‘нар’), *Shqipe/Shqiponjë* (<shqipe/shqiponjë ‘орел’), *Flutur* (<flutur ‘пеперуда’), *Thëllëzë/Fllanzë* (<thëllëzë/fllazë ‘яребица’), *Hëna* (<hënë ‘месечина’), *Diella* (<diell ‘слънце’), *Yllka* (yll ‘звезда’), *Valdete* (<valë ‘вълна’ и det ‘море’), *Ylberë* (<ylber ‘дъга’), *Bjeshkë* (<bjeshkë ‘високо пасбище’), *Bora* (<borë ‘сняг’), *Borvesa* (<borë ‘сняг’ и <vesë ‘слана’), *Mimozë* (mimozë ‘мимоза’) – характерни за жени.

Част от тези имена представляват едни от най-старите лични имена във фонда на албанската антропонимия. Те са предхристиянски и водят началото си от албанската митология. Някои изразяват вярването в магическата сила на името, което може да служи като защита през живота, а други са пожелания за физическа красота.

Лични имена от албански топоними: *Drini* (<р. Drin), *Adriatik* (<Адриатическо море), *Korab* (<пл. Korab), *Shkëlzen* (<пл. Shkëlzen),

Shkumbin (<р. Shkumbin), *Tomor* (<пл. Tomorr), *Sazan* (<остров Sazan), *Erzen* (<р. Erzen) за мъже и *Vjosa* (<р. Vjosa), *Saranda* (<гр. Saranda), *Shkodra* (<гр. Shkodër), *Valbona* (<р. Valbona), *Tirana* (<гр. Tirana), *Rozafa* (<крепостта Rozafat до град Шкодра), *Vlora* (<гр. Vlora) – за жени.

Тези имена, свързани с албанската топонимия, са по-нови и изразяват желанието за избор на лично име, свързано с нещо, което е синоним на албанското.

Лични имена от различни мотивираци основи: Adhurim (<adhurim ‘обожаване’), *Agim* (<agoj ‘светвам’), *Afrim* (<afroj, afrohem ‘доближавам, приближавам се’), *Bamir* (<ba/bëj ‘правя’ и <mirë ‘добре’), *Bardhi* (<bardh (i, e) ‘бял’), *Bashkim* (<bashkoj ‘съединявам’), *Bekim* (<bekoj ‘благославям’), *Betim* (<betohem ‘заклевам се’), *Blerim* (<bleron ‘зеленеет’), *Bilbil* (<bilbil ‘славей’), *Bujar* (<bujar ‘благородник’, може би от българското *боляр/ин*), *Çlirim* (<çliroj ‘освобождавам’), *Dashnor* (<i dashur ‘любим, обичан’), *Dëfrim* (<dëfrim ‘веселие, развлечение’), *Dritan* (<dritë ‘светлина’), *Durim* (<duroj ‘търпя’), *Dhurim* (<dhuroj ‘подарявам’), *Gëzim* (<gëztoj/gëzohem ‘радвам/радвам се’), *Indrit* (<(i,e) ndritur ‘светъл’), *Jetmir* (<jetë ‘живот’ и (i, e) mirë ‘добър’), *Lirim* (<liroj ‘освобождавам’), *Liridon* (<liri ‘свобода’ и <dua ‘желая’), *Lavdi* (<lavdi ‘слава’), *Luftar* (<luftë ‘борба’), *Miri* (<i mirë ‘добър’), *Nderim* (<nderoj/nderohem ‘уважавам/уважаван съм’), *Ndriçim* (<ndriçoj ‘светя’), *Përparim* (<përpara ‘напред’), *Rezart* (<rezeartë ‘златен лъч’), *Shpëtim* (<shpëtoj ‘спасявам’), *Urim* (<uroj ‘желая, пожелавам’), *Vullnet* (vullnet ‘воля, желание’) – за мъже и *Afërdita* (<afër ‘близо’ и <ditë ‘ден’), *Bamira* (<ba/bëj ‘правя’ и <mirë ‘добре’), *Bardha* (<bardhë (i, e) ‘бяла’), *Blerta* (<blertë (i, e) ‘зелен’), *Besa/Besana* (<besë ‘дадена дума’), *Bekime* (<bekoj ‘благославям’), *Betime* (<betohem ‘заклевам се’), *Bije* (<bijë ‘дъщеря’), *Bukurie* (<bukur ‘красиво’), *Çeljeta* (<çel ‘цъфти’ и <jetë ‘живот’), *Diturie* (<dituri ‘знание’), *Erma* (<erë ‘вятър’ и <mal ‘планина’), *Ermira* (<erë ‘вятър’ и <mirë (i, e) ‘добър’), *Dëshira* (<dëshirë ‘желание’), *Dita* (<ditë ‘ден’), *Drita* (<dritë ‘светлина’), *Dhuratë* (<dhuratë ‘подарък’), *Afrime* (<afroj/afrohem ‘приближавам се, наближавам се’), *Jeta* (<jetë ‘живот’), *Jetmira* (<jetë ‘живот’ и

<mirë ‘добър’), *Lavdije* (<lavdi ‘слава’), *Lindita* (<lind ‘ражда се’ и <ditë ‘ден’), *Lulzime* (<lulëzon ‘цъфти’), *Majlinda* (<maj ‘май’ и <lind ‘ражда се’), *Merita* (<meritë ‘заслуга’), *Mira* (<e mirë ‘добра’), *Fatmira* (<fat ‘късмет’ и (i, e) mirë ‘добър’), *Fatjona* (<fat ‘късмет’ и <jon ‘наш’), *Rezarta* (<rrezeartë ‘златен лъч’), *Shpresa* (<shpresë ‘надежда’), *Shpëtime* (<shpëtoj ‘спасявам’), *Qëndrime* (<qëndroj ‘стоя, отстоявам’), *Urime* (<urim ‘пожелание’) – характерни имена за жени.

Тук може да включим някои женски лични имена с по-ограничена употреба (особено в Северна Албания), които са свързани със социални мотиви и с типичния албански манталитет, като: *Mjaftime* (<mjaft ‘стига; достатъчно’), *Mbarime* (<mbaroj ‘свършвам; приключвам; слагам край’), *Sose* (<sos ‘край’), *Pseerdhe* (<pse ‘защо’ и <vij/erdha ‘дойде’), *Viktimë* (<viktimë ‘жертва’), *Pikë* (<pikë ‘точка; край’), *Helme* (<helm ‘отрова’) и др., съдържащи пожелания да се сложи край на поредното раждане на момиче в семейството, мотивирани от патриархалното разбиране за важността на мъжката рожба в албанското семейство¹³.

Основите на имената от тази група са от прилагателни, съществителни и глаголи, с различна семантика. В повечето от тях е вложено някакво пожелание за бъдещето на детето, свързано с първобитната вяра в магическата сила на словото.

2. Лични имена от чужд произход

Имената от тази група са основно стари религиозни – християнски и мюсюлмански имена, и други по-нови имена, влезли в езика през различни периоди и по различни причини, каквито продължават масово да навлизат и днес. Те са важна част от албанската антропонимия.

2.1. Имена от християнски произход

Те са един от най-старите пластове имена от чужд произход в албанската система на лични имена. Плод са на дългогодишното влияние на християнската религия – първата монотеистична религия на албанците¹⁴. По произход са еврейски, гръцки и латински.

Лични имена от библейски произход. Тези имена са влезли чрез християнската религия, като са заети от Библията. Такива

са: *Abel, David, Jordan, Lazër/LLazi, Mateo, Mikel, Naum/Nuçi/Nuni, Simon, Thoma/Tomi, Xhonathan* за мъже и *Ana, Jordana, Jozefina, Madalena, Marie/Marjeta/Mariam/MiriamMarjana, Mikela, Thomaida*, характерни за жени.

Лични имена от гръцки произход. Повечето от албанците християни принадлежат на източното православие (Централна и Южна Албания). Поради тази причина християнските имена на албанците са повече свързани с източната православна църква, а пък те по произход са предимно гръцки, защото и имената на повечето светци и мъченици в източното православие са такива. По-характерни са: *Aleksandër/Aleks, Andrea, Angjelin, Andon, Apostol, Aristidh, Aristotel, Arqile, Dionis, Dhimitër, Eftim, Grigor, Gjergji, Jorgji/Jorgo, Kozma, Kristo, Lefteri, Llambro/LLambi, Minella, Nikolla/Nikollaq/Niko/Kolë/Kolec, Odise, Panajot, Pandeli, Perikli, Pirro, Pjetër/Petro/ Pero/Petraq/ Petrika, Qirjako, Sokrat, Sotir/Sotiraq, Spiro, Stavri/Stavro, Stefan, Stilian, Teodor/Theodhor/Theodhoraq/Dhori/Raqi, Thanas, Theofan, Vasil/Vasillaq/Vasijan, Vangjel* и др. за мъже, и *Aleksandra, Andromaqi, Angjelina, Antigona, Helena, Katerina, Kristina, Lefterie, Margarita, Nikolina, Pandora, Parashqevi, Polikseni, Sofie/Sofika, Vasilika/Vasiliqi/Vasjana* и др., характерни за жени.

Лични имена от латински произход. У албанците католици (Северозападна Албания), под влияние на римокатолическата черква, се срещат имена от латински произход. По-характерни са: *Agustin, Engjëll, Gjon/Gjin* (<Jon<Johannes), *Gaspër/Gac, Julian, Kostandin, Lorenc, Luçian, Marin, Mario, Mark, Mërkur, Ndre, Pal/Paolo/Paolin/Pali/Pavlo* (< лат. *paullus* ‘малък или млад’), *Roland, Valentin, Viktor* и др. за мъже, и *Agusta, Agustina, Juliana/Xhuliana, Kostandina, Marinela, Miranda, Lorenca, Luçiana, Rexhina, Roza/Rozina/Rozeta, Silvana, Valentina, Veronika, Viktori, Violeta* и др. – за жени.

2.2. Имена от мюсюлмански произход. След падането на албанските земи под османска власт сред албанците християни (католици и православни) започва да се разпространява масово ислямът.¹⁵ Новата религия носи и нови имена за албанците. Имената от турско-арабски произход ще променят изцяло образа на албанската

антропонимия и ще определят нейния характер. Ето някои от по-характерните имена, влезли посредством тази религия: *Ahmed, Ajet, Aqif, Arif, Asqeri, Bedri, Behar, Beqir, Bexhet, Fadil, Faruk, Hajdar, Hajri, Haki, Halil, Hamdi, Hysen/Hysni, Kasëm, Liman, Mahir, Mahmud, Mehmed, Meleq, Muhamed/Met/Mujo, Muharrem/Rremë/Memush, Mustafa/Mujo/Mustë, Muço/Stafë, Murat, Muslim/Myslim, Myftar/Miftar, Mynir/Mynyr, Myzafer, Nadir, Naim, Namik, Neshat, Nevruz, Osman, Qamil, Qazim, Qemal, Qerim, Raif, Ramazan/Ramadan/Ramush, Remzi, Reis, Reshat, Rexhep, Ridvan/Ritvan, Rustem, Ruzhdi, Sabri, Samir, Sinan, Shaban, Shaqir, Shefki, Shefqet, Sherif, Xhafer, Xhevat, Xhemil, Xhevdet, Zarif* и много други, за мъже, и *Aishe, Asqerie, Emine, Fatime, Hajrije, Hatixhe, Mahmude, Makbule, Mefarete, Myzejen, Myzafere, Nadire, Naze, Nevruze, Nexhmije, Razije, Resmije, Sabrije, Sanije, Selim, Selman/Selo, Shaqire, Xhevaire, Xhemile, Xhevrije, Zenepe* и др., характерни за жени. Тези имена са много повече от християнските имена.

2.3. *Други имена.* Тук ще представим някои имена, които са влезли в албански по различни пътища и под влияние на различни езици: *Albert, Armand, Artur, Boris* (<бълг. Борис – много рядко име сред албанците – по-често сред албанските българи), *Edmond, Marenglen* (<първите срички на имената Marks, Engels, Lenin), *Melsi* (<първите срички на имената Marks, Engels, Lenin, Stalin), *Robert, Romeo, Sergej, Viktor, Vladimir, Pushkin, Vilson* (<Th. Wilson – в Косово, в чест на бивш президент на САЩ), *Klinton* (<B. Clinton – в Косово, в чест на бивш президент на САЩ), *Kevin, Elvis, Riki, Andi, Denis* и много други имена, характерни за мъже, и *Adelina, Adelaida, Adela, Alberta, Anxhelina, Armanda, Berta, Bianka, Elsa, Kozeta, Manjola, Matilda, Marenglena* (женската форма срещу мъжкото име *Marenglen*), *Milena, Nadja/Nada, Nikol, Zhuljeta, Denisa, Roberta, Roven, Natasha, Katjusha, Svjetllana, Tatjana, Vojsava, Tefta, Neda* и др., характерни за жени.

Имената от тази група, както става ясно, са от различен произход и се срещат при всички албанци, независимо към кое вероизповедание принадлежат. Причините за избор на такива имена са от най-различен характер. Повечето са известни интернационални

имена, разпространени навсякъде по света. Някои от тях са свързани с известни политически и исторически личности, а други – с литературни герои (от западната и руската литература) и кинозвезди. Изборът често е продиктуван от исторически събития или политическата конюнктура на епохата, през която тези имена са имали статус на „модерни имена”. Някои имена, продиктувани от политиката и познати само на албанците, са домашно албанско творение (пр.: *Marenglen, Melsi, Marenglena*) и днес започват да губят смисъл в съвременното.

Как албанците са избирали и избират имена за своите деца?
До шейсетте години сред албанците се спазва една стара традиция за избор на лично име в зависимост от религиозната принадлежност, а децата се кръщават на по-възрастните хора (обикновено дядо и баба) от семейството или от рода. До тогава само от личното име на определен човек е било възможно да се разбере към коя религиозна група принадлежи (*Stefan, Pavllo, Jovan* са православни; *Shtjefën, Pal, Gjon* са католици; *Hysen, Kasëm, Mehmed* са мюсюлмани). След Втората световна война в албанската антропонимия се появяват и много чужди имена под влияние на световната литература, особено на тази, която е по вкуса и нравите на новия обществен строй през онези години в Албания (*Kozeta, Sergej, Katjusha, Pushkin, Tatjana, Vladimir* и др.). След шейсетте години се появява една „патриотична мода” – държавна политика за употреба на имена от домашен произход (илирийски и албански). Този период е от огромно значение, защото е оставил своя отпечатък в албанската антропонимия, като е дал по-албански вид на имената и е повлиял за тяхното разпространение сред всички албанци, без оглед на тяхното вероизповедание (имена като *Ilir, Alban, Arben, Agron, Genc, Taulant, Ilirjana, Albana, Arbana, Ermira, Drita, Vlora, Teuta, Valbona, Shqipe* и много други се срещат навсякъде). Тази тенденция продължава да се пази дълги години, а повечето от тях остават в употреба и днес са и предпочитани от родителите, особено сред албанците в Косово и Македония, където изборът на албанско име е и проява на патриотизъм. Точно в ония години е налице и една тенденция на „модернизирание” на старите “нелепи”

имена, която продължава и днес. Някои родители започват да разкрасяват (чрез съкращения и добавки) имената за своите деца. По този начин някои стари имена стават неузнаваеми, но пък с по-съвременно звучене за родителите. Така *Deni* (една наша познатата) ни е разказвала, че нейните родители са я кръстили на баба ѝ *Hamide*, като използвали последните звукове от нейното име (*Deni/Denisë* <*Hamide*, подобни са *Dan, Dane* <*Ramadan, Xhon,-i* <*Agron,-i, Ton,-i, Elton,-i* <*Andon,-i, Anton,-i, Xhim,-i* <*Xhemal,-i, Klea* <*Kler* и др.).

След деветдесетте години, във време на пълна свобода на избор на име, се наблюдава отдалечаване от традиционните имена и предпочитание към чужди имена под претекста за модерно и по-красиво име. Родителите избират имена за своите деца сред имената на любими актьори, спортисти и други световноизвестни личности (*Kevin* <*Kevin Costner, Elvis* <*Elvis Presly, Riki* <*Ricky Martin, Elton* <*Elton John, Majkëll* <*Michael Jackson/Michael Йордан, Paolo* <*Paolo Maldini, Denis* <*Dennis Rodman, Mateus* <*Lotar Matheus, Jurgen* <*Jürgen Klinsmann, Mario* <*Mario Kempes, Djego/Armando* <*Diego Armando Maradona* и др.). Тук е мястото да отбележим и една много интересна, нова тенденция – албанци, в по-голямата част мюсюлмани, които живеят и работят в чужбина (поради икономически причини) масово сменят имената си и кръщават своите деца с чужди имена, взети от новата среда. Това са тъй наречените „имена на хляба“, когато албанци с имена *Agron, Bashkim, Kasëm, Jetnor, Xhemal* и други подобни имена (списъкът е изумително дълъг!), след като отидат на работа в чужбина и попадат в нова среда, сменят имената си и стават *Vasil, Jani, Kristo, Petro, Jorgo*. Официално те използват новото си име, докато вкъщи продължават да използват и старото име. Една такава тенденция не е нова за албанската антропонимия. Приемането на мюсюлманската религия от албанците християни (XVI и XVII век) е съпроводено със същия феномен. Покрай новото мохамеданско име, ползвано за официална употреба, продължавали да използват и старото си име в семейна среда¹⁶. Децата на емигрантите албанци, родени в чужбина, ги кръщават с чужди имена без да се съобразяват с някаква

домашна традиция. Много от младите албанци днес носят имена, по които не може да определиш към коя народност или религия принадлежат. За да отгатнеш това трябва да разбереш какво е фамилното или бащиното му име (напр.: *Jani* е син на *Abdulla Çuko*, *Vasil* е син на *Gure Skoti*, *Xhoni* е син на *Hodo Cane*, *Mateus* е син на *Bexhet Bardhi*, *Mario* е син на *Ylli Agolli*. *Klinton* пък е име, което носят много деца в Косово¹⁷). Ако през седемдесетте години на миналия век „патриотичните имена“ допринесоха за албанизиране на системата на лични имена на албанците, то най-новата тенденция от последните 15–20 години за промяна и търсене на „модерни имена“ или „имена на хляба“, която се наблюдава сред албанците от Албания (особено мюсюлмани) промени и продължава с бързи темпове да променя системата на личните имена в Албания, както в никоя друга съседна държава. Когато един чужденец чуе трите имена на един албанец, със сигурност ще остане изненадан от езиковата им пъстрота. Но не трябва много да ни учудва това, защото, както казахме в началото на това кратко изследване, не трябва да забравяме, че става въпрос за една страна и народ, които са били и продължават да са на кръстопът. Тук е била и продължава да е границата между Изтока и Запада, където краят на едната граница е и начало на другата, и обратното. Тук продължават да живеят албанците със своята интересна култура и своя мироглед, родени на границата на две цивилизации – ту в едната, ту в другата или и в двете едновременно. Затова и имената им са една мозайка от едно цяло, наречено албанска антропонимия. Най-красноречив пример за това е и албанският национален герой Скендербег (алб. *Skënderbe*, -u), роден в православно семейство и кръстен с православно име *Gjergj* (< Giorgio), син на *Ivan/Gjon* (< Johannes) и *Vojsava Kastrioti*, но станал известен с мюсюлманско си име *Skënderbe* (Скендербег), а гробът му се намира в една католическа катедрална черква.

Общият преглед на албанските лични имена показва, че е налице една богата и разнообразна именна система. Имената от чужд произход са повече от тези от домашен произход. Към навлиза-

нето на имена от чужд произход албанският език е оказвал съпротива, когато е било възможно (с местен фонд имена или калкиране), а когато това е било невъзможно, ги е усвоил и албанизиран чрез фонетична и морфологична адаптация. Албанизацията на чуждите имена е по-характерна за по-отдавнашните заимствания (от чуждите *Giorgio, Johannes, Angelo, Paolo, Giuzepe, Giuseppina, Lazzaro, Andrea, Basilio* и др. имаме албанските *Gjergj* или *Jorgji, Jorgo, Gjin, Ēngjell, Pal, Zef, Jozefinë, Lazër, Ndre, Vasil*). В по-ново време чуждият езиков материал се приема по-суров, без да се преработва и без да съответства на спецификата на албанския език (вж. напр. чуждите *Kevin, Elvis, Riki, Elton, Paolo, Angelo, Nikol*, използвани днес без адаптация към албански).

БЕЛЕЖКИ

- ¹ J. Thunmann, *Untersuchungen Über die Geschichte der Östlichen Europäischen Völker*, Leipzig, 1774.
- ² Th. Mitko, *Alvaniki Melissa*, Aleksandri, 1878.
- ³ A. Kostallari, M. Domi, P. Daka, S. Mansaku, *Fjalor me emra njerëzish*, Shb „8 Nëntori”, Tiranë, 1982; V. Zoto, *Fjalor Emrash, Shtëpia botuese Dasara*, Tiranë, 2005; P. Daka, *Emrat e njerëzve në gjuhën tonë*, GJJ 1, Tiranë, 1981; H. Boise, *Sprovë e përkohshme për një klasifikim të emrave të përveçëm*, “Konferenca e Parë e Studimeve Albanologjike”, I, Tiranë, 1965; M. Çeliku, *Çështje të normës tek emrat e njerëzve*, Gjuha Jonë, Nr. 1, Tiranë, 1984; M. Çeliku, *Vëzhgime mbi emrat vetjakë të ardhur nga leksiku i përgjithshëm i shqipes*, Studime Filologjike, Nr. 3, Tiranë, 1970; M. Çeliku, *Emrat e njerëzve në gjuhën tonë*, Gjuha Jonë, Nr.1, Tiranë, 1981; M. Çeliku, *Rreth antroponimeve të hershme shqiptre*, Studime Filologjike, Nr. 3, Tiranë, 1984; V. Dançetoviq, *Sufiksi diminutiv i emrave të gjuhës shqipe*, Prishtinë, 1960; Sh. Demiraj, *Emërtimi i shqiptarëve ndër shekuj*, “Perla”, V. III, Nr. 3 (11), Tiranë, 1998; I. Goçi, *Emrat vetjakë të gjuhës sonë me origjinë nga bota shpirtërore*, Onomastika e Kosovës, Prishtinë, 1979; Gj. Shkurtaç, *Onomastikë dhe etnolinguistikë*, SHBLU, Tiranë, 2001.
- ⁴ E. Çabej, *Shqiptarët midis Perëndimit dhe Lindjes*, Shtëpia botuese Çabej, Tiranë, 2006.
- ⁵ Gj. Shkurtaç, *Етнографските данни за употреба на роднинската терминология и антропонимите в албанския език*, В: Проблеми на балканското и славянското езиковедие, Велико Търново, 2010, стр. 20–33.

- ⁶ Илирите са индоевропейски племена, населвали западния дял на Балканския полуостров през Античността. Според много европейски учени, включително и албанските, днешните албанци са наследници на илирите. Виж „*Historia e popullit shqiptar*”, Akademia e Shkencave, Tiranë, 2002.
- ⁷ *Historia e letërsisë shqiptare*, Botim i Akademisë së Shkencave, Tiranë, 1983.
- ⁸ Gj. Shkurtaj, *Onomastikë dhe etnolingistikë*, Shblu, Tiranë, 2001, стр. 24–25.
- ⁹ V. Zoto, *Fjalor emrash*, Shtëpia botuese Dasara, Tiranë, 2005.
- ¹⁰ P. Daka, *Emrat e njerëzve në gjuhën tonë*, GJJ 1, Tiranë, 1981.
- ¹¹ M. Çeliku, *Rreth antroponimeve të hershme shqiptre*, Studime Filologjike, Nr.3, Tiranë, 1984;
- ¹² S. Mansaku, *Onomastique et historie de la langue albanaise*, SA 1, Tiranë, 1987.
- ¹³ Gj. Shkurtaj, *Onomastikë dhe etnolingistikë*, Shblu, Tiranë, 2001, стр. 178.
- ¹⁴ *Historia e popullit shqiptar*, ASHSH, Tiranë, 2002.
- ¹⁵ *Islamizimi tek Shqiptaret* nga Profesor Georg Stadtmuller: <http://www.slideshare.net/madopol/islamizimi-tek-shqiptaret-nga-rofesor-georg-stadtmuller>
- ¹⁶ G. Shpuza, *Islamizimi ndër shqiptarët*, Kultura Popullore, Nr.1-2, Tiranë, 1995.
- ¹⁷ Onomastika e Kosovës – Ndërmjet miteve dhe identiteteve, nga Begzat Beliu: http://www.scribd.com/doc/24797479/tike-e-Kosoves-1-Paust#outer_page_79.